

O‘SMIRLIK DAVRIDA PSIXIK RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI

Andijon Davlat Pedagogika Instituti

Tabiiy fanlar fakulteti 1-bosqich talabalari:

Talaba: **Soliyeva Naimaxon Alimardon qizi**

Talaba: **Uraimjonova Dilbarxon Ilhomjon qizi**

O‘qituvchi: **Abduraximova Shaxnozaxon Raxmonjonovna**

Annototsiya: O‘smirlik davri, boshlang‘ich rivojlanish davri sifatida taniladi. Bu davrda, erkak va qiz bolalarining psixik rivojlanishi va o‘qish-yozish jarayonlari muhim ahamiyatga ega. Bu maqolada, o‘smirlik davri psixik rivojlanish xususiyatlari, ularning ahamiyati va rivojlanish jarayonlariga oid tushunchalar beriladi.

Kalit So‘zlar: O‘smirlik davri, psixik rivojlanish, erkak va qiz bolalar, o‘qish-yozish, tajriba olish, kognitiv rivojlanish, tillar rivojlanishi, o‘qitish, o‘rganish.

Kirish: O‘smirlik davri, erkak va qiz bolalarining hayotidagi boshlang‘ich bosqich. Bu davrda psixologik va jismoniy rivojlanishning yirik ahamiyati bor. O‘smirlik davri, shaxsiy rivojlanishning eng samarali va muhim qismi hisoblanadi.

Asosiy Qism: O‘smirlik davrida psixik rivojlanishning birinchi xususiyati kognitiv rivojlanishdir. Uchuvchilar bu davrda o‘rganish va tajriba olishning yirik qismini o‘tadi. O‘smirlik davri davomida, bolalar yangi ma'lumotlarni olishadi, til va so‘zlar bilan ta'riflashni o‘rganadi, ranglarni tushunadi va matematika bilan tanishadi.

Tillar rivojlanishi ham muhimdir. Bolalar o‘smirlik davri davomida tilni o‘rganishda yuqori darajada rivojlanadi. Ularning so‘zlar bilan ta'riflash qobiliyatlari yanada rivojlanadi va ular o‘qish-yozish jarayonlarida yuqori natijalarga erishishadi.

O‘smirlik davri (yoki baliqcha davr), o‘quvchining hayotning eng asosiy va formativ davri hisoblanadi. Bu davrda o‘quvchi jismoniy rivojlanish bilan birga, kognitiv (ma'naviy) rivojlanish ham juda muhimdir. Kognitiv rivojlanishning birinchi xususiyati quyidagilardir:

1. **Kognitiv fursatlar:** O‘smirlik davrida, o‘quvchilarning beyni kognitiv jarayonlarni o‘rganishga eng ommabop va iste'dodli bo‘lgan davr hisoblanadi. Ular yangi ma'lumotlarni o‘rganish, omil va muammolarni aniqlash, va yechimlarni

topishga harakat qilishadi. Bu jarayonlar, o'quvchi o'z tushunchalarini va tajribalarini kengaytirishiga yordam beradi.

2. **Tajribalar orqali o'rganish:** O'smirlik davrida, o'quvchilar dunyo haqida eng ko'p narsani tajribalar orqali o'rganadi. Ularning ilg'or ravishda o'rganishi va mustaqil o'rganishga qodir bo'lishlari uchun o'quvchilarga o'ylagan, qarorgan va boshqalarning qilishlarini ko'rib chiqishga imkon beruvchi o'quv tajribalari kerakdir.

3. **Tasavvurlar va mavzular ustida ishlash:** O'smirlik davridagi o'quvchilar o'zlarining tasavvurlarini va fikrlarini ifodalash uchun jismoniy va o'yinchi usullar bilan ta'sir etiladi. Bu, ularning fikr yuritish, maslahatlashish va yaratish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

4. **Ta'lim jarayonlarining intellektual ravishda mo'ljallanganligi:** O'smirlik davridagi o'quv jarayonlari, o'quvchilarning mantiqiy o'ylash, muhokama qilish va maslahatlashish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Ular o'zlarining maslahatlari va mulohazalari orqali bilimlarini kengaytirishadi va o'zlarining mustaqil fikrlarini shakllantirishiga imkon beradi.

5. **Tushunchalar va tajribalar almashish:** O'smirlik davridagi o'quvchilar, bir-biriga ko'proq muloqot qilish, tajriba almashish va o'zlarini ifodalash orqali boshqa insonlar bilan aloqani rivojlantirishadi. Bu, ularning o'zlarini o'rganish va boshqalarning fikrlarini tushunishiga va qabul qilishiga imkon beradi.

Kognitiv fursatlar: O'smirlik davrida, o'quvchilarning beyni kognitiv jarayonlar bilan juda ko'p shug'ullanadi. Kognitiv fursatlar, o'quvchilarning o'zlarini tushunish, o'rganish va fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda juda muhimdir. Bu fursatlar ichiga quyidagi amallar kiradi:

1. **Tushuncha olish:** O'smirlik davridagi o'quvchilar, o'zlarini muhit bilan bog'liq holda tushunish va tavsiflash uchun beynlarini intensiv ravishda foydalanishadi. Ular o'zlarini, turli ob'ektlar va vaziyatlarni tanish, tavsiflash va nomlash orqali tushunishadi.

2. **Qiyofalar tahlili:** O'quvchilar, turli vaziyatlarni qiyofalar tahlili orqali tahlil qilish orqali, dunyo haqida engil mantiqiy va samarali qarorlar qabul qilishni o'rganishadi. Ular o'zlarini tahlil qilish, problemalarni bartaraf qilish va muammolarga yechim topish jarayonlarida ishtirok etishadi.

3. **Tashqi va o'z ichki ma'lumotlarni qabul qilish:** O'smirlik davridagi o'quvchilar, o'z ichki va tashqi dunyolarini tushunish va boshqalarning fikrlarini

qabul qilish orqali, yangi ma'lumotlarni qabul qilishadi. Ular xalqaro muntazam ravishda o'rganish va muhokama qilish orqali, dunyo haqida ko'proq bilimlarga ega bo'lishadi.

4. **O'rganilayotgan narsalarni o'zlashtirish:** O'smirlik davridagi o'quvchilar, o'rganayotgan narsalarni o'zlashtirish orqali, o'zlarining fikrlarini va tushunchalarini shakllantirishadi. Ular ilg'or ravishda o'rganish va amaliyotga o'tkazish orqali, o'zlarini rivojlantirishadi.

5. **Mantiqiy o'ylash va yechimlarni topish:** O'smirlik davridagi o'quvchilar, mantiqiy o'ylash va yechimlarni topish orqali, turli muammolarga yechim topishni o'rganishadi. Ular muhim maslahatlarni, muammolarni va vaziyatlarni tahlil qilish va yangi yechimlarni topish orqali, yuqori darajada mantiqiy rivojlanish ko'rsatadi.

Xulosa:

O'smirlik davri, erkak va qiz bolalarining psixik rivojlanishi va o'qish-yozish jarayonlarining boshlanish bosqichidir. Bu davrda kognitiv va tillar rivojlanishi yirik ahamiyatga ega bo'lib, ularning hayotiy va o'qish yollarida muvaffaqiyatli bo'lishi uchun zarurdir. O'smirlik davri davomida ta'lim tizimi va ota-onalar o'rganish jarayonlarida katta ro'l o'ynaydi.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. Berk, L. E. (2013). Child Development (9th ed.). Pearson.
2. Woolfolk, A. (2016). Educational Psychology (13th ed.). Pearson.
3. Piaget, J. (1952). The Origins of Intelligence in Children. International Universities Press.

Research Science and
Innovation House